

Deweys sätt att förstå den allmänna opinionen – kontinuitet och pluralitet*

Andrej Pinter

De olika roller som opinionsprocesser spelar i samhället har kommit att få stor betydelse, i synnerhet vad gäller den allmänna opinionen. Begreppet allmän opinion för tanken till valkampanjer, till den omfattande opinionsmätningssapparaten eller den enorma möda som läggs ned på olika typer av publicitet, etc. Mångfalden av sätt att tilltala allmänheten liksom av olika strategier för att påverka opinionsprocesserna, för att forma den allmänna opinionen, för att säkra allmänhetens stöd och så vidare, antyder att *offentlig synlighet* är centralt i dagens samhälle. Men detta är bara början på den problematik och de olika dilemman som hör samman med frågor om opinionsbildning. Ett perspektiv utifrån vilket man kan närma sig detta fenomen, och grundläggande för denna artikel, är kopplingen mellan allmän opinion och demokratisk politik, eller demokrati i allmänhet. Det är utifrån detta perspektiv som John Dewey (1929), skrev om begrepp som allmänheten/offentligheten (*the public*), publicitet (*publicity*) och allmän opinion (*public opinion*). Faktum är att antaganden om någon typ av relation mellan demokrati och allmän opinion alltid har funnits. Exempelvis hävdade Valdimer Orlando Key (1961) på 60-talet att om demokratin inte ska utslockna, måste föreställningen om att den allmänna opinionen har ett ständigt inflytande på politiskt handlande, hållas vid liv. Hur detta inflytande än uppfattas så är den teoretiska kopplingen mellan allmän opinion och demokrati central genom den legitimitet den ofta antas ge olika sociala handlingar. ”Public opinion frequently provides an ‘aura of legitimacy’: laws, policies, decisions and even convictions or wars seem to have foundation if they are consistent with public opinion” (Slichal 1999, s 27). Å andra sidan kan en alltför bokstavig och generell tilltro till den allmänna opinionen leda till en politik som varken är sammanhållen, realistisk eller rationell, vilket exempelvis Walter Lippmann (1925) argumenterar för. Därmed är frågan om huruvida den allmänna opinionen är en av demokratins grundstenar eller dess fiktion, tyngd av en historisk kontext.

En god föreställning om frågans komplexitet och om vari en stor del av problemen eventuellt ligger, kan man få genom att kasta en snabb blick på fenomenet opinionsmätning. Opinionsmätningar har under senare tid kommit att utvecklas till en väl etablerad verksamhet; de växte fram ur försök att förutsäga (och i vissa fall styra) trender i allmänhetens uppfattningar inför politiska val, och utvecklades senare till att bli ett slags universalmedel inom politik, socialpolitik, marknadsföring, etc. Denna utveckling nådde en nivå där opinionsmätningar uppfattades som det enda möjliga sättet att studera allmän opinion, ”Polls became a major component of the news and an indispensable aid to candidates and campaigners. As such, they are easily confounded with the broader study of public opinion, of which they represent only a small and specialized aspect” skriver exempelvis Leo Bogart (1988, s vii). Det faktum att *mätandet* av opinioner kommit att ersätta den djupare insikten om dem, för även med sig andra problem. Danilo Zolo, till exempel, argumenterar för försiktighet beträffande opinionsmätningarnas oönskade biverkningar – effekter som förvandlar allmänheten till passiva åskådare snarare än välartikulerade och engagerade deltagare i gemensamma angelägenheter.

The ability of demoscopic agencies to conduct (electronic) research into the political orientations of the public, to communicate their findings instantaneously and, often enough, to provide accurate projections of results long in advance of elections, creates a surrogate electorate alongside the real one. The real electors see themselves replaced by their own demoscopic and televisual projection, which anticipates them and leaves them the passive observers of themselves. (...) Personal initiative on the voter's part appears to become superfluous (Zolo 1992, s 163-164).

Begrepp, termer och dess innebörder är viktiga för det fortsatta resonemang. Ett syfte med denna artikel är att diskutera Deweys användande av begreppet allmän opinion (*public opinion*). Jag menar att några av hans idéer, vilka kom till uttryck i hans sätt att förstå allmän opinion och som har starka filosofiska rötter i pragmatismen, är särskilt viktiga för förståelsen av allmän opinion generellt. Artikelnen fokuserar särskilt två sådana idéer: kontinuitet och pluralitet. Den underliggande utgångspunkten är att dessa begrepp är nödvändiga för varje giltig teori beträffande allmän opinion och att de är synnerligen givande och värdefulla för förståelsen av frågan om opinionsbildningens och offentlighetens innebörder. Deweys sätt att förstå allmän opinion har, åtminstone indirekt, haft ett tydligt inflytande på nutida teoretiseringar (se t ex Benhabib 1996, Fishkin 1997, Habermas 1996). Även om Deweys bidrag under en tid fallit i orättvis glömska innebär hans diskussion

med Lippmann, beträffande offentlighetens natur och mediernas roll, en milstolpe för kommunikationsvetenskapen där Deweys strävan att utarbeta ett nytt och bättre demokratibegrepp är välkänt.

Dewey läses och porträtteras idag ofta med avsikt att presentera hans texter i ett nytt ljus; hans idéer tolkas i nutida problemformuleringar. Boisvert (1998) till exempel hävdar att komplexiteten i Deweys tankar bekräftar hans idéers tidsöverskridande karaktär och hållbarheten i hans filosofiska ”utmaning”. Men det förefaller även värt att notera, särskilt i detta sammanhang, att Deweys rekonstruktiva begreppsliggörande utfördes i en tid när teoretiska och normativa engagemang för begreppen allmän opinion och offentlighet började avta drastiskt. Att ge sig på ett sådant projekt innebar en enorm uppgift, och det förefaller angeläget att här ge åtminstone några inblickar i denna tidsanda. Därför tar denna artikel vid ett par tillfällen upp några ståndpunkter mot vilka Dewey utvecklade sina egna uppfattningar, i synnerhet mot de som framfördes av hans polemiska motpart, Walter Lippmann.

Deweys offentlighetsteori

Offentlighet, som teoretiskt begrepp, framträder relativt sent i Deweys skrifter, vilket förefaller överraskande eftersom hans intellektuella liv i så hög grad tillägnades offentlighetens intresse och tillkom dess nytta (Westbrook 1991, Ryan 1995, Boisvert 1998). I Deweys *Reconstruction in Philosophy*, publicerad 1920, förekommer ännu inte begreppet offentlighet. Men rekonstruktionen av just offentlighetsbegreppet råkade bli den uppgift Dewey gav sig på bara ett par år därefter. Han presenterade sina uppfattningar i frågan i två utmärkta recensioner av *Public Opinion* och *Phantom Public* – författade av Walter Lippmann under det tidiga 20-talet – och utvecklade dem vidare i en serie föreläsningar vid Kenyon College i Ohio, USA. Slutligen 1927, publicerade Dewey en bok med titeln *The Public and Its Problems*, en text baserad på dessa föreläsningar, där hans uppfattningar presenterades på ett mer lättbegripligt sätt, för en betydligt bredare publik.

Motivet till Deweys inträde i debatten var hans missnöje med en, vid denna tidpunkt omfattande, kritik mot centrala demokratiska ideal, i termer av allmänt intresse, offentlig debatt, publicitet och allmän opinion, en kritik främst framförd av Lippmann (1961) men även av andra samtida författare. Deweys offentlighetsteori är därmed starkt påverkad av dåtidens tidsanda och, allra tydligast, av hans omfattande argumentation mot pessimistiska bedömningar av demokratins möjligheter. Hans främsta mål var att frambringa, synliggöra (och framställa som önskvärda) nya möjligheter, menings-

fulla, estetiska och ”intelligenta” förutsättningar för ett tillfredsställande liv i ett demokratiskt samhälle.

Enligt Dewey utgörs offentligheten (*the public*) av ”all those who are affected by the indirect consequences of transactions to such an extent that it is deemed necessary to have those consequences systematically cared for” (Dewey 1927/1988, s 245-46). Det är lätt att visa att varje social handling, även den allra enklaste, ingår i ett komplext nätverk av relationer och att den kan få konsekvenser som kanske inte är omedelbart uppenbara. Människor, sociala och associativa till sin läggning, äger en specifik förmåga att förutsäga effekter och resultat av handlingar och att låta sitt beteende vägledas av dessa insikter, liksom av sina önskingar, sin längtan och sina mål. Därför är allmänhetens relation till det offentliga, för Dewey (eller snarare borde den så vara) formad som ett resultat av iakttagna konsekvenser – ”consequences which are projected in important ways beyond the persons and associations directly concerned in them” (1927/1988, s 260). I en sådan tolkning av utvecklingen av en offentlighet kan många olika och skilda individer fås att förenas i ett gemensamt övervägande i en viss fråga. I en ideal situation kan allmänheten bli till en gemensam enhet, en sammanslutning av människor som kan ha haft kontakt med varandra tidigare, eller inte. Men, fortsätter Dewey, denna sorts gemenskap, ”[this] community as a *whole* involves not merely a variety of associative ties which hold persons together in diverse ways, but an organization of all elements by an integrated principle” (1927/1988, s 259). Det är viktigt att påpeka att en sådan konstitutiv princip alltid är formulerad i relation till andra sociala processer; den är i sig situerad och beroende av de yttre omständigheterna, i vid mening. Ett fenomen som brukat föra samman människor kan med tiden upphöra att dra till sig deras intresse; eller omvänt, om ett välkänt fenomen, som under lång tid slentrianmässigt accepterats av många, blir problematiskt, kan människor söka sig samman för att gemensamt reflektera över detta fenomen. Det första villkoret för att detta skall ske är att de långsiktiga, komplexa och allvarliga konsekvenserna har insetts. Endast när individer inser att ett skeende får konsekvenser som på något vis påverkar dem utvecklas ett gemensamt intresse av att kontrollera, styra eller förändra det till sin egen fördel. På så vis struktureras och organiseras allmänheten av sina gemensamma intressen, vilket innebär att den får en mer offentlig framtoning.

Medan Lippmann såg allmänheten som en sammanslutning av ”persons who are interested in an affair and can affect it only by supporting or opposing actors” (Lippmann 1925, s 77), fann Dewey det nödvändigt att utarbeta både en annan definition av ”intresse” och en vidare förståelse av ”påverkan” på regeringens eller statens handlanden, för att kunna undersöka individernas möjligheter att samordnas till en handlingskraftig offentlighet. De-

weys angivande av intresse som en allmänhetens förenande princip, grundad i de förväntade resultaten eller konsekvenserna av en handling, en händelse eller ett beslut, är här central. Sett ur detta perspektiv kan i det närmaste alla förväntas vara intresserade av offentlighetens angelägenheter, och därmed angelägna att ingå i denna, eftersom det offentligas handlingar kan få viss inverkan på den egna situationen – de kan få konsekvenser för det egna välbefinnandet, även om det bara är i liten utsträckning eller indirekt. Åtskillnaden mellan två olika sorters konsekvenser – ”those which affect the persons directly engaged in a transaction and those which affect others beyond those immediately concerned” – är grundläggande i denna förståelse. Här kan början till en åtskillnad mellan privat och offentligt urskiljas (Dewey 1927/1988, s 243-244).

Distinktionen mellan privat och offentligt är en av de mest centrala frågorna inom kommunikationsvetenskapen och inom samhällsteori i allmänhet. Den har diskuterats och ifrågasatts även i nyare skrifter, särskilt av Richard Rorty men även av andra (Festenstein 1997, Fott 1998). Deweys skiljelinje ska inte ses som något ovillkorligt där gränsen mellan det privata och det offentliga en gång för alla är given. Det rör sig inte om en absolut princip, utan bara om en specifik strukturell regelbundenhet. Deweys analys erbjuder några faktorer som kan bidra till bestämningen av offentlighetens väsen, nämligen att det handlar om någonting som står i förhållande till handlingar vilka kan upprepas, som är oåterkalleliga samt har omfattande konsekvenser (1927/1988). Men dessa faktorer framfördes av Dewey endast som indikatorer, inte som uttryckliga bestämningar av hans åtskillnad mellan offentligt och privat. Dewey menar att gränsen mellan det privata och det offentliga skulle placeras, eller snarare *upptäckas* – ”experimentellt”. Enligt Dewey kan man inte hävda att vissa saker borde lämnas att lösas av det offentliga bara därför att samhällen eller vissa människor gjort så förr, eller, för den delen, gör så än idag. Hans exempel är talande i sammanhanget då han säger att individernas religiösa övertygelser en gång i tiden var ett viktigt offentligt intresseområde, men att de nuförtiden i första hand är en privat angelägenhet. ”As long as the prevailing mentality thought that the consequences of piety and irreligion affected the entire community, religion was of necessity a public affair. Scrupulous adherence to the customary cult was of the highest political import” (Dewey 1927/1988, s 266).

Detta sätt att betrakta det offentliga (och det privata) ger upphov till ett antal frågor. Som ett exempel kan nämnas frågan om huruvida Deweys förståelse av allmänheten och det offentliga är för vid. Gränsdragningen mellan privat och offentligt är inte bara öppen utan också oklar. Vad den säger är att ”the line between private and public is to be drawn on the basis of the extent and scope of the consequences of acts which are so important as to need

control, whether by inhibition or by promotion (...), vagueness is not eliminated from the idea of importance”, erkänner Dewey (1927/1988, s 245, 275). En annan oklar fråga rör övergången från att betrakta offentlighet som en abstrakt storhet till att betrakta den som en social enhet. Deweys framställning är inte särskilt tydlig beträffande hur enskilda personer, som av någon anledning träder in i det offentliga rummet, exempelvis genom att läsa tidningar (diskutera med likasinnade, medverka i offentliga samlingar, öppna möten och så vidare) kommer att formera en tydlig social gruppering med auktoritet att kontrollera eller styra ett visst skeende. På sätt och viss innebär Deweys antagande om allmänheten/offentligheten som en konkret grupp med benägenhet till konkret politiskt eller socialt handlande, en svårbestämd dimension i hans offentlighetsteori.

Många av problemen i Deweys teori hör samman med en annan utgångspunkt som är typisk för honom, nämligen uppfattningen att offentligheten är formad i en specifik relation till staten. Offentligheten är för Dewey ”unorganized and formless”. Den ges form först av olika offentliga personer, representanter, lagstiftare och statstjänstemän.

This public is organized and made effective by means of representatives who as guardians of custom, as legislators, as executives, judges, etc, care for its especial interest by methods intended to regulate the conjoint actions of individuals and groups. Then and in so far, association adds to itself political organization, and something which may be government comes into being: the public is a political state (Dewey 1927/1988, s 257).

I motsats till de flesta andra föreställningar om allmänheten och den allmänna opinionen (Splichal 1999) utgör, i Deweys teori, allmänhetens koppling till, och dess beroende av, staten inget hot mot dess existens utan tvärtom en nödvändig förutsättning. För att illustrera detta ytterligare – Dewey ser lagar och förordningar som ”structures which canalize action” och som därmed gör dessa handlingar principiellt sett förutsägbara. Allmänheten antas få fördelar av detta även i de fall där de inte förmår förutsäga och bedöma de möjliga konsekvenserna fullt ut. Därmed står Deweys förståelse i stark kontrast mot de flesta andra synsätt även på denna punkt, där allmänheten ses som situerad utanför, och i motsats till regeringen (Wilson 1975, Habermas 1989, Splichal 1999). Detta innebär däremot inte att Dewey befriade statens förehavanden från allmänhetens kritik och bevakning, tvärtom.

Enligt Dewey måste staten befinna sig i en ständig omvandlingsprocess. Däremot förefaller medborgarnas position, organiserad som en effektiv offentlighet, i denna process lite speciell. Den är snarare konstruktiv och substantiell än enbart en fråga om formella utnämningar och mandat. Enligt

Dewey måste den part som påkallar uppmärksamhet kring politiska behov, önsknings och individers uppfattningar till statens formella strukturer, vara allmänheten, utvecklad till en aktiv offentlighet. Men Deweys offentlighet är inte empiriskt given. Han delade Lippmanns kritiska bedömning av offentligheten som skingrad och upplöst. Även Dewey talar om "[the] eclipse of the public", med tillägget att "the democratic public [was] still largely inchoate and unorganized" (Dewey 1927/1988, s 303). Problemet, såsom Dewey såg det, var därmed såväl teoretiskt som praktiskt. Det krävde såväl analys som en lösning. Dewey var övertygad om att det fanns bättre lösningar än Lippmanns uppgivenhet. Men hans argument var inte så mycket ett praktiskt råd utan snarare ett försök att stimulera allmänheten till att identifiera och organisera sig och sina intressen. Hans förslag var att söka sig åter till den demokratiska idéns rötter, det vill säga till gemenskap, särskilt till den direkta formen av kommunikation (*face-to-face*). Som ett argument mot Lippmanns negativa syn på allmänheten pekade Dewey på de nya teknologiernas potential, speciellt de nya möjligheterna för kommunikation, vilka, använda på rätt sätt, kunde hjälpa allmänheten att återskapas som en aktiv offentlighet. Fri och öppen social kritik, tillsammans med tillgång till relevant information och möjlighet till insyn i forskningen och dess resultat, var ett annat sådant villkor. Dessutom övervägdes behovet av att göra sådan kommunikation generellt begriplig, oavsett om de som kommunicerar anses vara experter eller ej, också genom att koppla samman den med konstnärliga uttrycksformer.

Följaktligen, medan Lippmann i första hand såg en nyckfull massa där individer förenades och allmänheten föreföll endast vara en illusion, skiftade Deweys analys fokus från en passiv massa till en aktiv allmänhet – en verksam offentlighet. Även om offentligheten ännu var i tillblivelse och omedveten om sig själv, så var Dewey övertygad om dess framtid. Han såg dess potential i kommunikation och bildning kopplat till vardagen och dess former för gemenskap – "democracy must begin at home, and its home is the neighborly community" (Dewey 1927/1988, s 368). Den kunskap som Dewey såg som nödvändig för en förändring från det stora samhället (*the great society*) till en stor gemenskap (*the great community*) och för etablerandet av en slagkraftig kritisk publicitet kunde, enligt hans uppfattning, säkras genom system och principer för spridandet av vetenskapliga forskningsinsikter samt nära kommunikation mellan medborgarna.

Kommunikation, gemenskap och mångfald

Det offentlighetsbegrepp som skisserats ovan är både ett resultat och en bekräftelse av Deweys uppfattning att förverkligandet av mänskliga potentialer,

individens personliga tillväxt, alltid sker, och i hans perspektiv även bör ske, inom sådana sociala sammanhang som är rika på kommunikation, det vill säga i sammanslutningar, församlingar och grupper, i lokala gemenskaper bundna i tid och rum – ”Human beings are made that way; it’s the ‘nature of the beast’” (Dewey 1927/1988, s 242). Dewey belyser denna uppfattning med den enkla iakttagelsen att varje mänsklig varelse är född ”immature, helpless, and dependent upon the activities of others” och behöver delaktighet av andra att överleva, växa och mogna. Det var karakteristiskt för pragmatister att använda kommunikationsbegreppet med stora förväntningar och förhoppningar. Men, enligt Peters (1997), når termen kommunikation hos Dewey nya innovativa höjdpunkter: ”it brings not only truth but beauty to the average citizen, offers forums of participation, and penetrates social walls”. Dewey argumenterade starkt för att allmänheten och den allmänna opinionen har en grundläggande koppling till kommunikation. Dewey började så småningom efterlysa ett återvändande till den direkta kommunikationen som ett sätt att få till stånd en mer artikulerad och engagerad allmänhet.

In a word, that expansion and reenforcement of personal understanding and judgement by the cumulative and transmitted intellectual wealth of the community which may render nugatory the indictment of democracy drawn on the basis of the ignorance, bias and levity of the masses, can be fulfilled only in the relations of personal intercourse in the local community (Dewey 1927/1988, s 371).

Alltså är kommunikation inte endast en fråga om spridande av information, såsom Lippmann framställer det, utan även en fråga om att dela uppfattningar och värdeladdad kunskap. Men detta synsätt beskriver endast en idealförställning om kommunikationens roll. Dewey insåg flera praktiska problem i samband med detta:

Till the Great Society is converted into a Great Community, the Public will remain in eclipse. Communication can alone create great community. Our Babel is not one of tongues but of signs and symbols without which shared experience is impossible (Dewey 1927/1988, s 324).

Samhällets problem var, enligt Deweys sätt att se det, att den direkta kommunikationen hade förlorat i både status och omfattning. Ett resultat av den direkta kommunikationens sönderfall var en känsla av vilshenhet och, som Timothy V Kaufman-Osborn påpekar: ”Individual citizens within such an order find themselves deprived of the ability to locate either their present experience or their plans for the future within a coherent context” (1984, s

147). På så sätt var Deweys försök att återskapa en aktiv offentlighet både ett försök att förbättra den sociala miljön och att lösa problem med individualitet. Kommunikationsbegreppet innebar nämligen en bro mellan det privata och det offentliga rummet, och bildandet av "the public". Offentligheten innebär på så sätt en länk mellan två typer av sociala grupperingar, den lokala och den globala: å ena sidan var kommunikationen starkt rotat i de lokala sammanslutningarnas sociala och kommunikativa mönster, å andra sidan kunde allmänheten integrera de individer eller grupper som var inbegripna i en gemensam handling, snarare än direkt närvarande i den eller påverkade av den.

Men i ett viktigt avseende förefaller allmänheten, med stöd i en ständig kommunikation om offentliga angelägenheter, sträva åt ett annat håll än vad kontingenta sociala grupperingar, mindre intresseföreningar och liknande, gör. Medan kommunikationens uppgift, i Deweys vision om lokal demokrati, är att få till stånd flexibla och reflexiva sammanslutningar, grupperingar med genomträngliga och mjuka gränser, på grund av de olika typer av målsättningar individer kan ha och deras möjligheter att uppnå dem, strävar den etablerade offentligheten inte mot klargörande och förändringsbara intresseförskjutningar, utan kräver snarare en tydlig och sammanhängande struktur. Medan associativ kommunikation (av det förra slaget) leder samhället bort från fasta strukturer, så strävar offentligheten, som förenande mekanism, efter att skapa en synnerligen öppen struktur där offentligheten förstås som en helhet. Kommunikation innebär i detta sammanhang att bli mer enad, inte att bli närmare förbunden; innebörden av kommunikation ligger därmed närmare begreppet nationell karaktär, snarare än att vara ett uttryck för en framdiskuterad gemensam vilja.

Därmed blir det problematiskt att sätta likhetstecken mellan en vittomfattande samhällsgemenskap (*great community*) och offentligheten. Medan det lokala, av de inblandade, kan uppfattas som "fulländat" i den meningen att allt som sker där kan, kunde eller borde ske på global nivå, behöver detta inte gälla för den samlade offentligheten. Den etymologiska kopplingen mellan kommunikation (*communication*) och samhällsgemenskap (*community*) bryts när allmänheten uppträder som en vid samhällsgemenskap (*great community*); där har vänskap eller förtroelighet inget utrymme, säger Dewey. De närmast anhängiga, familjen, vänkretsen och andra personliga relationer är uteslutna ur allmänheten eftersom de är för direkta och för livsviktiga för att tillägnas offentlig uppmärksamhet eller styrning.

Ambivalensen vad gäller antalet offentligheter (*publics*) tydliggör ytterligare de problem som Deweys teori medför. Ibland talar han om en enda, ibland om flera offentligheter (se även Festenstein 1997). Westbrook till exempel, menar att Deweys teori talar om ett antal olika offentligheter och föreslår att "*Publics and Their Problems*" faktiskt skulle vara en bättre titel

på Deweys bok (1991, s 305).¹ Men man ska inte glömma bort Deweys uttryckliga betoning av det nödvändiga i att dessa många allmänheter integreras till "the public": "There are too many publics and too much of public concern for our existing resources to cope with. (...) The need is that the non-political forces organizes themselves to transform existing political structures: that the divided and troubled publics integrate" (Dewey 1927/1988, s 314-15).

En viktig fråga som uppstår ur dessa funderingar och som är relaterad till uppmuntrandet av mångfald och pluralism är följande: När medför samordning av olika intressen och förenandet i gemensamma symboler ett fjärmande från mångfald? I detta sammanhang är det viktigt att lägga märke till att en annan, och ganska specifik, typ av direktkommunikation är användbar för den artikulerade och organiserade allmänheten, nämligen dialog, argument och debatt. Dewey själv uttrycker det så här:

The strongest point to be made on behalf of even such rudimentary political forms as democracy has already attained, popular voting, majority rule and so on, is that to some extent they involve a consultation and discussion which uncover social needs and troubles. (...) The essential need, in other words, is the improvement of the methods and conditions of debate, discussion and persuasion. That is *the* problem of the public (Dewey 1927/1988, s 364-365).

Deweys syn på detta problem demonstreras tydligast med hans eget favorit-exempel, det om skon: "The man who wears the shoe knows best that it pinches and where it pinches, even if the expert shoemaker is the best judge of how the trouble is to be remedied" (Dewey 1927/1988, s 364).

Exemplet åskådliggör offentlighetens sätt att fungera genom – det Dewey kallar (den sociala) intelligensens metod (*the method of intelligence*) – vilken, enligt honom, skall ses som en förskjutning från abstrakt logik till konkret politiskt handlande. Poängen ligger inte så mycket i att tolerera mångfald i uppfattningar eller frågan om individens rätt till en enskild uppfattning (*natural right to private judgement*), utan snarare i att välkomna en pluralism där ett av de viktigaste målen är att få till stånd konsensus i fråga om slutsatser.

Freedom of inquiry, toleration of diverse views, freedom of communication, the distribution of what is found out to every individual as the ultimate intellectual consumer, are involved in the democratic as in the scientific method (Dewey 1938/1987, s 42-43).

Dessutom är mångsidighet och mångfald i olika människors uppfattningar socialt ”välgörande” inte därför att det förminskar skillnadens absoluta makt och därmed mattar konfliktens styrka och kraft, utan därför att den utmynnar i större utbud och flera möjligheter, exempelvis genom att det ökar möjligheterna att lära av varandra. Detta är en poäng som kan tydliggöras relativt väl genom begreppet allmänhet/offentlighet eller allmän opinion, vilket kanske inte betonats i tillräckligt hög grad av Dewey. En trolig anledning till detta är det historiska faktum att Dewey måste befatta sig med frågan om varför allmänheten inte kommunicerar med sig själv över huvud taget, och därmed ännu inte kunde ta sig an frågeställningen hur man skulle kunna kommunicera på ett sätt som i högre grad uppmuntrade mångfald. Följande passage, som visar på Deweys känslighet inför pluralitet och tolerans, förstärker ytterligare detta.

Even yet, however, toleration in matters of judgement and belief is largely a negative matter. We agree to leave one another alone (within limits) more from recognition of evil consequences which have resulted from the opposite course rather than from any profound belief in its positive social beneficence. As long as the latter consequence is not widely perceived, the so-called natural right to private judgement will remain a somewhat precarious rationalization of the moderate amount of toleration which has come into being (Dewey 1927/1988, s 267).

I motsats till Lippmann, som enligt Bybee (1999) var övertygad om att demokratins poäng inte ligger i beslutsprocessen, inte heller i det aktiva medborgarskapet, utan i *resultaten* av beslutsfattandet, såg Dewey offentligheten som en plats för personligt självförverkligande och berikande. Möjligheten att bli delaktig i en långvarig intellektuell relation till andra deltagare i offentligheten, andra offentliga angelägenheter och i gemensamma intressen, var, enligt Deweys sätt att se det, ett uppenbart motiv för individer att engagera sig. Omformandet från en allmänhet till en offentlighet har sin motsvarighet i demokratins generella utveckling så tillvida att den fulländas ”when free social inquiry is indissolubly wedded to the art of full and moving communication” (Dewey 1927/1988, s 350). Detta kan bara förverkligas genom insikten att mångfald och variation inte nödvändigtvis försvinner utan till och med kan berikas av deltagande i det offentliga livet.

Allmän opinion som process-kontinuitet

Allmän opinion är i första hand ett kommunikationsfenomen. Dess utveckling, omformning och förändring kommer till uttryck i de många olika former av kommunikation som förekommer i ett samhälle. Eftersom kommunikation är omöjlig att skilja ut som något fristående i förhållande till samhällets historiska utveckling, antar den allmänna opinionen formen av någonting ständigt pågående. Denna grundläggande dimension har, implicit eller explicit, uttryckts av ett flertal moderna teoretiker och analytiker som ägnat den allmänna opinionen sitt intresse.² Men, det ska medges, denna processaspekt har ignorerats av ännu fler. Faktum är att invändningen att den allmänna opinionen inte kan förstås ordentligt med mindre än att den förklaras utifrån sin eviga och oföränderliga stomme, ofta framförs som en stark och förödande grundläggande kritik, se till exempel Blumers (1948/1986) välkända problematisering av forskning kring den allmänna opinionen.

Deweys analys erbjuder en rik filosofisk bakgrund till föreställningen om allmän opinion, men själva begreppet tydliggörs inte i någon större utsträckning. Samtidigt som han såg den allmänna opinionen, formad utifrån vitt spridda och diskuterade resultat av fri social kritik, som en av de viktigaste idéerna för en politisk demokrati, så var han också övertygad om att denna form av allmän opinion i det närmaste är en omöjlighet eftersom den baseras på ytterst svårförverkligade utgångspunkter (Dewey 1922/1983). På så sätt sattes opinionsbildning indirekt i centrum för demokratidiskussionen. Men trots Deweys brist på uppmärksamhet beträffande själva begreppet, så finns opinionsbildning med som en aspekt, uttryckt som en potential för kvarhållande av kontinuitet. Viktigt i detta sammanhang är att Deweys förståelse inte reducerar den allmänna opinionen till en fast uppställning av ståndpunkter för och emot, utan uppfattar den som en process. Bakom denna uppfattning står många teoretiska överväganden, men till slut måste man oundvikligen räkna in det faktum att kontinuitet är ett grundläggande tema för pragmatismen. Kontinuitet formuleras där som en av tillvarons grundläggande drag, kontinuitet ”plays a fundamental, indispensable role in Dewey’s thought” (Fott 1998, s 69).

Även om Deweys *The Public and Its Problems* på många sätt bygger på vissa konkretiseringar av ett antal nyckelkaraktärer för vad man skulle kunna kalla ”institutionaliseringar av allmän opinion”, såsom majoritetsstyre, representantval, pressen etc, så var hans avsikt aldrig att skapa en teori om den allmänna opinionen inom det bredare sammanhang som hans demokratibegrepp avser. Boken var därmed snarast ett indirekt svar på Lippmanns båda böcker. Deweys bidrag var orienterade mot vad han såg som mer funda-

mentala områden. Efter det att Lippmanns första bok i ämnet, *Public Opinion*, utkommit, skrev Dewey (1922) att demokratiteorin mött en grundläggande problematik, och fortsatte: "the difficulty is so fundamental that it can be met, it seems to me, only by a solution more fundamental than he [Lippmann] has dared to give" (Dewey 1922/1983, s 344). Den grundläggande problematiken låg enligt Lippmann i förekomsten av en obildad allmänhet. Att försöka lösa detta problem innebar att gå djupt in i dess (icke-)existerande strukturer och mekanismer. På detta vis skulle begreppet *the public* förstås som närmare frågans kärna än *public opinion*. Dewey, å sin sida, visade tydligt att begreppet *public opinion* inte var någonting absolut åtskilt från *the public*, utan ansåg att den allmänna opinionen emanerade ur allmänheten/offentligheten. Idealt sett skulle den allmänna opinionen representera allmänhetens uppfattning.

En obruten och, i sin egenskap av att vara kontinuerlig, troligen intelligentare och mer rationell allmän opinion innebar för Dewey endast någonting som var möjligt att uppnå om den kunde födas och odlas av en artikulerad allmänhet, medveten om sig själv och sin kommunikativa potential. Detta var ett direkt svar på Lippmanns (1925) hävdande att en allmänhet, hur organiserad och medveten om sin egen roll den än må vara, inte kunde åstadkomma något mer än enstaka skälvinningar och att det bara fanns åledning att vid enstaka tillfällen involvera den i utformandet av politiken. Därför ansåg Lippmann att även om allmänheten genom en process, där olika människors uppfattningar och önskningar kunde ingå, formulerade en gemensam opinion, så skulle resultatet vara allt annat än önskvärt.

The making of one general will out of a multitude of general wishes is not a Hegelian mystery, as so many social philosophers have imagined, but an art well known to leaders, politicians and steering committees. It consists essentially in the use of symbols which assemble emotions after they have been detached from their ideas. (...) The process, therefore, by which general opinions are brought to cooperation consists of an intensification of feeling and a degradation of significance (Lippmann 1925, s 47-48).

I Deweys egen beskrivning förstås allmän opinion som en ständig strid ström av tolkningar rörande offentliga angelägenheter – en ström som inte nödvändigtvis fortgår utan problem utan lätt faller offer för störningar som kan hindra dess intelligenta flöde, om vissa villkor inte uppfylls. "Public opinion, even if it happens to be correct, is intermittent when it is not the product of methods of investigation and reporting constantly at work" (Dewey 1927/1988, s 346).

Detta leder fram till följande fråga: Vad kunde en idealt utvecklad, ständigt informerad och genuint engagerad allmän opinion, såsom den förs fram av Dewey, bidra med i det politiska beslutsfattandet, dess inramning och genomförande; vilken funktion kunde den ha? Om Lippmanns splittrade och oartikulerade allmänna opinion, baserad på stereotyper och känslor, endast var förmögen att välja politiska företrädare (och inte ens detta, skulle han själv förmodligen tillägga) vad kunde då Deweys allmänna opinion åstadkomma utöver detta, i 1930-talets USA? Skulle den, i princip, kunna lösa viktiga offentliga frågor kring hälsovård, boendefrågor, transport, stadsplanering, invandringsfrågor, skattefrågor, etc? Dessa frågor var, enligt Dewey, av teknisk karaktär och den allmänna opinionen kan inte tillåtas drunkna i sådana. Den måste kunna nå längre än till strikt administrativa åtgärder. Den kan, och borde, omfatta andra aspekter av "hela det politiska fältet", och framför allt borde den handha en viss typ av sociala krafter – "forces which have to be composed and resolved before technical and specialized action can come into play" (Dewey 1927/1988, s 313).

Två av de mest problematiska av dessa sociala krafter, men också de absolut mest angelägna, var nya former av kommunikation och skapandet av välgrundad social kunskap. Dewey skriver:

Conditions have changed, but every aspect of life, from religion and education to property and trade, shows that nothing approaching a transformation has taken place in ideas and ideals. (...) We have the physical tools of communication as never before. The thoughts and aspirations congruous with them are not communicated, and hence are not common. Without such communication the public will remain shadowy and formless, speaking spasmodically for itself, but seizing and holding its shadow rather than its substance (Dewey 1927/1988, s 342).

Detta citat kan sägas peka på Deweys uppfattning att den tekniska utvecklingen passerat den intellektuella. Trots nya teknologier förblev gamla idéer desamma och ingen omstrukturering av det sociala livet verkade kunna ske. Ett annat problem låg, enligt Dewey, i otillräcklig och felaktig social kunskap. "The prime condition of a democratically organized public is a kind of knowledge and insight which does not yet exist" (Dewey 1927/1988, s 339). Dewey ställde sig kritisk till de existerande socialvetenskaperna vilka, enligt hans synsätt, inte förmådde uppfylla sina uppgifter. Insamlandet av fakta och insikter hann inte med i det snabba sociala livets takt. Presentation av kunskaper medförde inte att en bredare publik tog till sig och använde dessa vetenskapliga insikter på frågor i sin egna vardagliga situation. Därför efterlystes allmänhetens hjälp för att förbättra situationen, eftersom social kun-

skap sågs som viktig för den önskade utvecklingen av den allmänna opinionen. ”Communication of the results of social inquiry is the same thing as the formation of public opinion” (Dewey 1927/1988, s 324).

Man kan dra en intressant parallell mellan kontinuiteten i offentliga angelägenheter, den ständiga offentliga uppmärksamheten och sociala kritiken å ena sidan och en annan av Deweys idéer, även den nära relaterad till hans föreställning om den allmänna opinionen, nämligen frågan om nyhetsrapportering och kritiken mot sensationalism. Argumentationen innebär här att om ett avsnitt ur nyhetsrapporteringen separeras från det sammanhang ur vilket det härstammar i så hög grad att dess innebörd upphör att följa ur dess relation till det gamla och invanda, och i stället blir beroende av sensationens ytlighet, så kommer kontinuiteten att brytas.

Without coordination and consecutiveness, events are not events, but mere occurrences, intrusions; (...) (otherwise) only the date of the newspaper could inform us whether (things) happened last year or this, so completely are they isolated from their connections (Dewey 1927/1988, s 347).

På ett liknande sätt som i fallet med nyheterna kan den allmänna opinionen avlägsnas från sin uppkomst. Närmare bestämt då den avlägsnas från den fråga som bedömts nödvändig för den offentliga debatten att ta sig an eller från områden som behandlats utifrån förväntningar inför framtiden, eller från de sociala dilemman som ansetts behöva uppmärksammas gemensamt. Avlägsnandet sker också när den allmänna opinionen inte har kvar en nära koppling till det etablerade och samtiden.

Denna parallell till nyhetsrapportering är belysande även på ett annat sätt. Genom den leds vi nämligen direkt in i ett annat grundläggande begrepp hos Dewey – begreppet publicitet (*publicity*). Vad annat än omfattande och åtkomlig publicitet rörande viktiga frågor kan åstadkomma allmänhetens ständiga uppmärksamhet och en ständig ström av relevant information? Deweys specifika syn på publicitet var å ena sidan nära knuten till vetenskap och konst, men å andra sidan mognade den fram under, och inspirerades av, hans egna omtumlande och praktiska erfarenheter inom tidningsvärlden. Under en viss tid av sitt liv var Dewey aktivt engagerad i försök att etablera en tidskrift vars syfte var att publicera nyskapande intellektuella, vetenskapliga arbeten i en form som skulle göra dem åtkomliga för ”vanliga människor” (se Westbrook 1991). Dewey kände givetvis till totalitära politiska regimer där yttrande- och pressfriheten var, i bästa fall, inskränkt och var väl bekant med konsekvenserna av ett sådant handhavande (exempelvis rättegången mot Trotskij, övers anm). Därför poängterade han. ”Whatever obstructs and restricts publicity, limits and distorts public opinion and checks and distorts

thinking on social affairs” (Dewey 1927/1988, s 339). Med andra ord, den allmänna opinionen måste utgå från såväl tillhörighet som kritisk distans till samhället – ”only continuous inquiry, continuous in the sense of being connected as well as persistent, can provide the material of enduring public opinion” (Dewey 1927/1988, s 346).

Slutsats

Ovanstående diskussion är ett försök att, i viss mån kritiskt men i ännu högre grad förklarande, tydliggöra olika dimensioner av Deweys sätt att förstå den allmänna opinionen. Jag har utgått från hans teori om offentligheten, vilken utgör kärnan i hans strävanden att rekonstruera synen på demokrati. Eftersom allmän opinion i artikeln behandlats som ett offentlighetens uttryck, har jag valt ut två av dess mest intressanta begrepp – pluralitet och kontinuitet. Det underliggande argumentet är här att dessa båda aspekter är oundgängliga för varje giltig teoretisering av allmän opinion generellt, och att det verkar nödvändigt att gå tillbaka till begreppshistorien för att förstå den roll de spelar, på samma sätt som det, exempelvis, är nödvändigt att gå tillbaka till läsning av Tarde eller LeBon för att kunna förstå konversationens roll i formandet av den allmänna opinionen.

Begreppet kontinuitet förefaller särskilt viktigt, eftersom det så ofta förbises i såväl teoretiska som empiriska analyser av allmän opinion, vilket ur ett flertal utgångspunkter framstår som ytterst olyckligt. Allmän opinion är inte bara i hög grad sammanflätad med samhällets upprepade kommunikationsprocesser utan även en del av dess politiska struktur i en utsträckning som gör det till ett stort misstag att inte begreppsliggöra dess processuella karaktär. Relationen mellan allmän opinion och politisk styrning är ingenting som kan bestämmas en gång för alla utan ändrar karaktär när samhällen utvecklas. Den har genomgått grundläggande historiska förändringar och det är uppenbart att den kommer att så göra även i framtiden – tänk till exempel på dagens kommunikationsteknologier, datanätverk och så vidare. Också av *normativa* orsaker är det viktigt att föra in begreppet kontinuitet i den vidare förståelsen av allmän opinion. Om allmän opinion inskränks till att förstås som ett statistiskt resultat är det inte långt till slutsatsen att demokrati endast betyder att välja sina styrande. För att minska hotet om en majoritetens tyranni är det nödvändigt att stödja minoritetsuppfattningar genom att ge dem viss garanti att balansen mellan uppfattningar för och emot en sak kan komma att förändras. Faktum är att dessa proportioner ständigt förändras i utvecklade demokratier, vilket vore värt att uppmärksamma i högre grad. I samband med införandet (eller förkastandet) av någon form av kontinuitets-

begrepp i de teorier som kan relateras till begreppet allmän opinion, är det även nödvändigt att överväga metodologiska frågor, som exempelvis Tönnies, Allport, Blumer och Key gjort, därför att det endast i sällsynta fall, exempelvis strax före ett val, är önskvärt eller acceptabelt att göra analyser av den allmänna opinionen torrare och fattigare än de behöver vara.

Dewey representerar en av de första historiska källorna när det gäller kontinuitetsidén, och än idag framstår han som författare till de kanske allra mest inspirerande, och teoretiskt mest utvecklade, reflektionerna på temat. Hans diskussioner var samtidigt relativt realistiska i den mening att han insåg såväl problemen som möjligheterna med en konkretiserad allmän opinion. Med en känslighet inför den allmänna opinionens utveckling och fortsättning skrev Dewey:

... majority rule, is as foolish as its critics charge it with being. But it never is *merely* a majority rule. (As was once said), the means by which a majority comes to be a majority is the most important thing: antecedent debates, modification of views to meet the opinions of minorities, the relative satisfaction given the latter by the fact that it has had a chance and that next time it may be successful in becoming a majority (Dewey 1927/1988, s 365).

Däremot ska erkännas att, även om dessa relationer mellan kommunikation och allmän opinion i Deweys teorier, både genom kontinuitetsprincipen och pluralitetsprincipen, innebär en intressant och informativ källa av idéer, är de inte alltid formulerade särskilt tydligt eller lättillgängligt. Deweys egentliga avsikt med skrivandet var inte att utarbeta en detaljerad teori kring allmän opinion. Därför måste man dra vissa slutsatser ur hans olika skrifter för att kunna tillämpa hans idéer på den specifika situation som analysen av allmän opinion kräver.

... the idea of continuity is not self explanatory. But its meaning excludes complete rupture on one side and mere repetition of identities on the other; it precludes the reduction of the 'higher' to the 'lower' just as it precludes complete breaks and gaps. The growth and development of any living organism from seed to maturity illustrates the meaning of continuity (Dewey 1938/1991, s 30).

Det verkar som om flera olika innebörder av kontinuitet kan återfinnas i Deweys arbeten. Som ett resultat av denna genomgång är det möjligt att urskilja ett par utgångspunkter för analyser av allmän opinion, men det behövs mer diskussion för att kunna närma sig frågan på vilket sätt detta är tillämbart på specifika strukturella och kommunikativa dimensioner av allmän opinion.

Noter

* Artikeln har skrivits för Utbildning & Demokrati och den engelska titeln lyder: "Dewey's Conception of Public Opinion – Continuity and Plurality". Översättning: Matilda Wiklund.

1. En liknande problematik är tydlig även i de samtida teorier om det offentliga rummet som erkänner mångfalden av offentligheter och de olika sätt de interagerar beträffande gemensamma angelägenheter. Habermas arbeten utgör ett bra exempel på detta förändrade fokus. Hans tidigare studie (1989) analyserar en homogen, resonerande och kritisk allmänhet, lokaliserad som ett historiskt exempel i upplysningsepokens diskussions-salonger, och ställer upp denna som norm, medan hans senare diskussioner (1996) förutsätter fungerandet av många kritiska och engagerade offentligheter.
2. Se Bryce, Tönnies, Blumer, Allport, Key och för andra, mer sentida, se Wilson 1975, Price 1992 eller Splichal 1999 för översikter.

Referenser

- Benhabib, Seyla (1996): *The Reluctant Modernism of Hannah Arendt*. London: Sage.
- Blumer, Herbert (1948/1986): Public opinion and public opinion polling. I *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. Berkeley: University of California Press.
- Bogart, Leo (1988): *Polls and the Awareness of Public Opinion*. New Brunswick: Transaction Books.
- Boisvert, Raymond D (1998): *John Dewey: Rethinking our time*. New York: SUNY Press.
- Bybee, Carl (1999): Can democracy survive in the post-factual age? A return to the Lippmann-Dewey debate about the politics of news. *Journalism and Communication Monographs*, s 27-66.
- Dewey, John (1920/1982): *Reconstruction in Philosophy*. I: Jo Ann Boydston, red: *The Middle Works*, Vol 12. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Dewey, John (1922/1983): Review of: *Public Opinion* by Walter Lippmann. I: Jo Ann Boydston, red: *The Middle Works*, Vol 13. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Dewey, John (1925/1988): Review of: *Phantom Public* by Walter Lippmann. I: Jo Ann Boydston, red: *The Later Works*, Vol 2. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Dewey, John (1927/1988): *The Public and its Problems*. I: Jo Ann Boydston, red: *The Later Works*, Vol 2. Carbondale: Southern Illinois University Press.

- Dewey, John (1938/1987): *Experience and Education*. I: Jo Ann Boydston, red: *The Later Works*, Vol 13. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Dewey, John (1938/1991): *Logic: The Theory of Inquiry*. I: Jo Ann Boydston, red: *The Later Works*, Vol 12. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Festenstein, Matthew (1997): *Pragmatism and Political Theory*. Cambridge: Polity Press.
- Fishkin, James S (1997): *The Voice of the People: Public Opinion and Democracy*. New Haven: Yale University Press.
- Fott, David (1998): *John Dewey: America's Philosopher of Democracy*. Lanham: Rowman and Littlefield.
- Habermas, Jürgen (1989): *The Structural Transformations of the Public Sphere*. Cambridge: Polity Press.
- Habermas, Jürgen (1996): *Between Facts and Norms: Contribution to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Kaufman-Osborn, Timothy V (1984): John Dewey and the liberal science of community. *Journal of Politics* 46(4), s 1142-1165.
- Key, Valdimer Orlando, jr (1961): *Public Opinion and American Democracy*. New York: Knopf.
- Lippmann, Walter (1925): *The Phantom Public*. New York: Harcourt Brace.
- Lippmann, Walter (1961): *Public Opinion*. New York: Macmillan.
- Peters, John Durham (1997): *Why Dewey wasn't so right and Lippmann wasn't so wrong: Recasting the Lippmann-Dewey debate*. Paper presented at the ICA, Montreal, May 1997.
- Price, Vincent (1992): *Public Opinion*. London: Sage.
- Ryan, Alan (1995): *John Dewey and the High Tide of American Liberalism*. New York: W N Norton.
- Splichal, Slavko (1999): *Public Opinion: Developments and Controversies in the Twentieth Century*. Lanham: Rowman and Littlefield.
- Westbrook, Robert D (1991): *John Dewey and American Democracy*. Ithaca: Cornell University Press.
- Wilson, Francis (1975): *A Theory of Public Opinion*. Westport: Greenwood Press.
- Zolo, Danilo (1992): *Democracy and Complexity: A realist approach*. University Park: Pennsylvania University Press.

